

Giv børnene mere frihed

11/5-01

Alle mennesker opfattes som frie og ligeværdige. Endvidere vægtes værdien af menneskers forskellighed og retten til at udtrykke subjektive holdninger for gennem dialog med andre mennesker hele tiden at udvikle ny viden, skriver Maria Madsen om det såkaldte Reggio Emilia-projekt i bl.a. Aalborg og Hirtshals kommuner

Reggio Emilia er navnet på en norditaliensk by, som ligger nord-vest for Bologna og stoder op til Posletten. Samtidig er Reggio Emilia navnet på et af Aalborg Kommunes pædagogiske udviklingsprojekter, Reggio Emilia-projektet, som de seneste seks år har været med til udvikle en særlig italiensk inspireret, pædagogisk filosofi i skoler og børnehaver. I øjeblikket er i alt 18 skoler og børnehaver tilknyttet projektet inden for kommunens grænser, og flere står på trapperne til næste runde for optagelse.

Tankerne fra Reggio Emilia har løbet som en steppebrand især de seneste 10 år inden for de nordiske lande, som har affødt det nordiske Reggio Emilia-netværk.

I Stockholm har man ligefrem etableret et Reggio Emilia-institut, og pædagogiske forfattere i hele Norden har efterhånden skrevet ikke så få bøger om emnet. De fleste er oversat til dansk af Karin Eskesen fra Fyn, freelancekonsulent med speciale i børn og indretning/arkitektur, ligesom hun er studietursarrangør og en ofte benyttet kursusleder i Det Danske Reggio Emilia-netværk. I Det Danske Reggio Emilia-netværks bestyrelse er der tre repræsentanter fra Nordjylland, ligesom Sjælland, Fyn og Vestjylland er repræsenteret.

I NORDJYLLAND har især Aalborg og Hirtshals Kommune satset på arbejdet med den italienske filosofi, ved siden midten af 90'erne af have ansat medarbejdere alene til dette pædagogiske udviklingsarbejde.

Og i Aalborg Kommune byggede man i 1995 den Reggio Emilia-inspirerede børnehavn Tiziana, som må betragtes som en arkitektonisk perle, hvor børnenes plads- og indretningsbehov er sat i højsædet som en del af den italienske filosofi.

Den blev en realitet, efter at en gruppe embedsmænd og politikere m.fl. i 1993 havde besøgt institutionerne i Reggio Emilia på en studierejse. Ideen til studieturen var affødt af en konference i Aalborg i 1992, omkring børns kunstneriske udtryksformer, hvor Loris Malaguzzi og Tiziana Filipini talte om daginstitutionerne i Reggio Emilia. Siden er det gået stærkt.

HVAD ER det, de gør i Reggio Emilia? Og hvad kan vi bruge det til? For at forstå, hvad de gør i Reggio Emilia, er det væsentligt at få indblik i den pædagogiske historie.

Det pædagogiske græsrodsarbejde tog sin begyndelse i 1945 efter befrielsen fra et fascistisk styre. Tiden før 1945 havde pædagogiske tanker fra bl.a. storbylægen Maria Montessori haft stor indflydelse i Italien og dyrkes fortsat også uden for Italiens grænser.

I Danmark har der eksisteret Maria Montessori-børnehaver igennem flere årtier, muligvis eksisterer der fortsat enkelte? Hun repræsenterede en videnskabelig tradition, dvs. børnenes viden og forskningstrang skulle dyrkes. Maria Montessori levede fra 1870 til 1952. Hun grundlagde daginstitutioner i Rom, som hun kaldte "casa dei bambini", dvs. børnenes hus.

Hun tillagde børnene kulturel og videnskabelig værdi, og et ansvar for egen udvikling. Hun var særlig optaget af forbindelsen mellem intelligens og motoriske evner. Hun blev tvunget til at forlade Italien under det fascistiske styre.

SØSTRENE Rosa og Carolina Agazzis arbejde havde også haft stor betydning. De begyndte deres pædagogiske praksis i slutningen af 1800-tallet. Søstre repræsenterede en pædagogisk retning, hvor tryghed og omsorg var i højsædet, rundet af en bondekultur. De åbnede de såkaldte "scuola materna", dvs. moderskoler.

Deres institutioner skulle erstatte modrens og hjemmenes hverdagsmiljø, for først og fremmest fattige børn i det italienske bondesamfund. De havde en filosofi, som pegede på de gode frø til en udvikling, som fandtes selv i disse børn og i selve livets kultur.

Deres børnehaver passede til den religiøse moral og de velgørenhedstanker der fandtes den tid. Alleerede fra den italienske stat blev grundlagt, blev ansvar for de mindste børns opvækst og "opbevaring" overladt til den katolske kirke, som beholdt sit monopol helt frem til 1960'erne. Søstre Agazzis arbejde var i tråd med den katolske kirke.

MED ANDRE ord opstod tankerne fra Reggio Emilia ikke ud af intet. Set i bakspejlet synes tre forhold at have haft særlig stor betydning for dannelsen af den nye begrebsverden, som kan ses som en sammensmeltning af disse tre. Øverst på listen synes opgøret med Anden Verdenskrigs fascistiske styre, hvorfor tankerne om det enkelte menneskes frihed og medbestemmelsesret fik en central plads i Reggio Emilia.

Dernæst byggede man videre på Maria Montessoris tanker om børnene som kulturskabere med behov for en forskende tilgang til livet, hvor krop og intelligens ses som en helhed. Sluttelig indså man værdien af søstre Agazzis arbejde, hvor tryghed og omsorg i det pædagogiske arbejde var afgørende.

I 1945 begyndte en række mennesker så fra Reggio Emilia, at arbejde på at bygge børnehaver. De solgte bl.a. jern fra efterladte krigskøretøjer, og fra odelagte bygninger rensede de mursten, og i løbet af kort tid stod den første institution færdig, den fik navnet "Den 25. april 1945", efter befrielsesdatoen.

Bønder i nærmiljøet gav æg, mel og kød m.m., så børnene kunne få mad, mens de var i institutionen. Personalet bestod fortrinsvis af "venlige mødre", og lønnen var minimal. Børnehavernes opståen var ikke som så mange andre steder i vesten et udslag af kvindernes indtog på arbejdsmarkedet, men et ønske om en udvikling af børnene i retning af kommende frie, alsidige, demokratisk indstillede borgere.

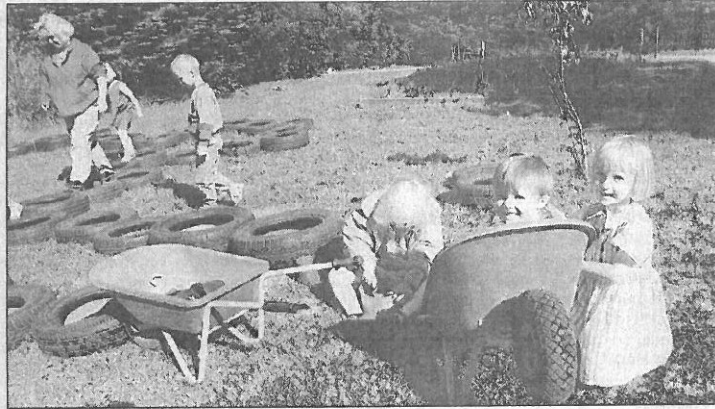
I 1963 blev folkeskolelæreren og psykologen Loris Malaguzzi knyttet til institutionerne, for de voksede støt i antal. Loris Malaguzzi blev bærende kraft i institutionernes virke ud fra visionen om at forene teori, praksis og poesi i børnenes liv, og samtidig frontløber for budskabet om barnets hundrede sprog, og ret til at udtrykke dem alle. Og samme år overtog kommunen de private institutioner, og medarbejderne kunne endelig modtage reel løn, som svarede til det ti-dobbelte af hvad de før havde modtaget, ud fra overskud fra fester, lotterier mm.

I dag har hele kommunen Reggio Emilia institutioner, som drives efter samme filosofi. Loris Malaguzzi døde i 1994. Han arbejdede indtil sin død som chef for institutionerne, men tankerne fra hans virke føres videre af de mange ildsjæle som fortsat er knyttet til institutionerne.

HOVEDTRÆKKENE i filosofien fra Reggio Emilia er først og fremmest frihed. Alle mennesker opfattes som frie og ligeværdige. Endvidere vægtes værdien af menneskers forskellighed og retten til at udtrykke subjektive holdninger for gennem dialog med andre mennesker hele tiden at udvikle ny viden.

Frihed og dialog er hovedordene i filosofien. Børnene i Reggio Emilia møder aldrig fastlåste programmer, som voksne har planlagt til dem. Altid bliver børnene taget med på råd i selv de mindste beslutninger ud fra troen på deres iboende kompetencer

til at skabe sin egen hverdag og sit eget liv, i mødet og dialogen med andre børn og voksne.

Frihed og dialog er hovedordene i filosofien. Børnene i Reggio Emilia møder aldrig fastlåste programmer, som voksne har planlagt til dem, skriver Maria Madsen.

ARKIVFOTO

til at skabe sin egen hverdag og sit eget liv, i mødet og dialogen med andre børn og voksne.

Det pædagogiske personale vigtigste opgave er at lytte til børnene og at være medforskere i tilværelsens mange aspekter sammen med børnene. Ud fra børnenes skiftende fokusområder, som kan være alt fra undring over solsystemer til glæde over venskabsrelationer, dokumenterer det pædagogiske personale børnenes udsagn og forhåndskundskaber om et givet emne, via båndoptagelser, videoptagelser, notater og skitser i samvær med børnene.

Video- og/eller båndoptagelser, skitser og notater gøres herefter til genstand for et grundigt undersøgelsesarbejde. Hvad er det centrale i det, børnene er optaget af?

Ud fra dette arbejde tilrettelægges det følgende pædagogiske arbejde. I arbejdet fokuseres der på børnenes mulighed for gennem forskellige udtryk, at lære et fænomen at kende.

I en af de mest populære film om Reggio Emilia-filosofien "Et barn har hundrede sprog", er fænomenet due gjort til genstand for undersøgelse og forundring. Børnene besøger en af byens piazzer og ser på duerne, en tages med hjem til institutionen hvor den bor et stykke tid, mens børnene lærer dens levevilkår at kende. De tegner duer, de maler duer, de laver skyggeteater om duer osv. Hele tiden dokumenteres dette pædagogiske arbejde via båndudskrifter, hvad sagde børnene mens de var på piazzaen, osv.?

DOKUMENTATIONEN af børnenes arbejde knytter an til opfattelsen af det pædagogiske arbejdes seriøsitet og professionalitet. En pædagog eller lærer udtaler sig aldrig om et barn uden at dokumentere udsagnet via fotos, videoptagelser, båndudskrifter osv. Dette dokumentationsarbejde bliver samtidig læreren og pædagogens redskab i personlig, pædagogisk

udvikling, fordi forståelsen af barnet og arbejdet på at videudvikle barnet, ofte kræver at læreren og pædagogen må læse artikler, høre foredrag og modtage supervision i et professionelt, kollegialt samarbejde.

I AALBORG har tankerne fra Reggio Emilia bl.a. betydet, at en række børnehaver igennem de seneste seks år har fået økonomisk støtte til renoveringer, tilbygninger og anderledes indretning hvor funktionsopdelte rum har været væsentlige ændringer for mange. Som led i bl.a. dette arbejde har en række børnehavede og pædagoger deltaget i studierejser til Italien og Stockholm. Dvs kommunens børnehavepark fremstår utrolig flot og tidssvarende.

Nu er turen kommet til skolerne, hvor mange i øjeblikket er igang med renoveringer og tilbygninger og forhåbentlig får også alle trængende skoler et tidssvarende løft. For at optimere dette arbejde, bliver det forhåbentlig nu skolelederne og lærernes tur til at deltage i studierejser til Italien og Stockholm, for at modtage inspiration og indgå i en international og nordisk dialog. Børn i alle aldre har brug for masser af plads i lyse, inspirerende rammer, som støtter til det pædagogiske arbejde. Arbejdet med rammerne ud fra tankerne fra Reggio Emilia har for mange været det første trin i det pædagogiske udviklingsarbejde.

REGGIO Emilia-projektet har i øjeblikket valgt at fokusere på indskoling, dvs. samarbejdet mellem skole og børnehaver, for at skabe en inspirerende og tryk overgang mellem børnehavn og skole.

Dette arbejde byder på et hav af udfordringer. Det betyder, at pædagoger og lærere skal lære hinandens arbejdsmåder bedre at kende, og herunder blive bevidste om egne særlige styrkeområder, for at kunne berige hinanden

i åbne og inspirerende samarbejdsrelationer.

Det er tydeligt, at lærerne traditionelt har repræsenteret en videnskabelig og målrettet tradition for læring, og pædagogerne traditionelt har repræsenteret evner til at skabe tryghed og til at udvikle børnenes sociale kompetencer. Opgaven bliver nu, at lærere og pædagoger i langt større udstrækning skal rumme begge dele, hvorfor en samtale mellem de to faggrupper er mere oplagt end nogensinde.

For at dette samarbejde skal fungere forudsætning, bliver det nødvendigt, at den enkelte lærer og pædagog bliver bevidst om egne ressourcer og kompetencer, som det italiensk-inspirerede dokumentationsarbejde kan hjælpe på vej med. Her er lærerne klart mest rustede i evnen til at formidle deres arbejde skriftligt og mundtligt, ud fra et videnskabeligt grundlag, ligesom pædagogerne er mest rustede til at se sig selv som del af en samarbejdsgruppe. Lærere og pædagoger har brug for hinanden i arbejdet på at leve op til det moderne samfunds krav til pædagogiske personale i skoler og institutioner.

DA FLERE og flere forældre vælger at sende deres børn på fri- og privatskoler, bliver det samtidig nødvendigt at turde tage dialogen på tværs af skoler i og uden for det kommunale regi i et forum af formomsfrihed, åbenhed og forskellighed som udgangspunkt for berigelse af det fælles skolemiljø, uanset om det er privat eller kommunalt.

Men hvad skal barnet for det mange steder allerede gryende samarbejde hedde? Reggio Emilia kan barnet hedde, det er internationalt, nordisk og nordjysk - kan rammen gøres bedre?

● Maria Madsen, Myrdalstræde 227, Aalborg Øst, er uddannet cand. pæd. i billedkunst og Reggio Emilia-konsulent i Aalborg Kommune.